

УДК 349.42

ПРО ОСОБЛИВОСТІ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ З ВИРОБНИЦТВА БІОПАЛИВА

Оболенська С.А., здобувач
кафедри земельного та аграрного права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті розглянуто особливості виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників з виробництва біопалива. Серед них – специфічний суб'єктний склад відповідних суспільних відносин, ліцензування виробництва окремих видів біопалива, сертифікація й спеціальний порядок обліку останнього.

Ключові слова: біологічні види палива (біопаливо), біомаса, сільськогосподарський товаровиробник, виробничо-господарська діяльність, ліцензування.

В статье рассмотрены особенности производственно-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных товаропроизводителей по производству биотоплива. Среди них – специфический субъектный состав соответствующих общественных отношений, лицензирование производства отдельных видов биотоплива, сертификация и специальный порядок учета последнего.

Ключевые слова: биологические виды топлива (биотопливо), биомасса, сельскохозяйственный товаропроизводитель, производственно-хозяйственная деятельность, лицензирование.

Obolienska S.A. ABOUT THE PECULIARITIES OF INDUSTRIAL AND ECONOMIC ACTIVITIES OF AGRICULTURAL PRODUCERS OF BIOFUEL

In the article features industrial and economic activities of agricultural producers of biofuels. Among them – the specific subjects of relevant public relations, licensing production of certain types of biofuel, certification and special accounting of the latter.

Key words: bio-fuels, biomass, agricultural producers, industrial and economic activities, licensing.

Постановка проблеми. Одним із видів сільськогосподарської продукції, що виробляється сільськогосподарськими товаровиробниками, є біомаса, тобто невикопна біологічно відновлювана речовина органічного походження, здатна до біологічного розкладу, у вигляді продуктів, відходів та залишків лісового та сільського господарства (рослинництва й тваринництва), рибного господарства. Така біомаса використовується для виготовлення з неї біопалива. Виробляють розглядувану продукцію сільськогосподарські товаровиробники під час провадження ними виробничо-господарської діяльності, висвітлення правових особливостей здійснення якої має важливе як теоретичне (для систематизації теоретичних уявлень щодо такої діяльності), так і практичне (для вдосконалення актів чинного аграрного законодавства України) значення.

Ступінь розробленості питання. В аграрно-правових дослідженнях вже як вивчалися загальні питання організації та здійснення виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників [1–5], так і висвітлювалися окремі правові аспекти продукування останніми біопалива [6–8]. Проте комплексно особливості виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників з виробництва біопалива науковому аналізу поки що не піддавалися.

Метою статті є наукове обґрунтування особливостей виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників з виробництва біопалива та внесення пропозицій щодо вдосконалення її правового забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Як стверджується в аграрно-правовій літературі, виробничо-господарська діяльність сільськогосподарських товаровиробників є базовим інститутом аграрного права [2, с. 86]. Вона спрямована на розвиток основних (рослинництво й тваринництво) і додаткових (садівництво, бджільництво, ставкове рибицтво, тепличне й парникове господарство, вирощування овочів, хмелярство тощо) галузей сільськогосподарського виробництва. Разом із ними розвиваються допоміжні галузі – переробка продовольства й сировини власного виробництва, місцеві промисли тощо [1, с. 345].

Серед учених бракує одностайності щодо визначення поняття виробничо-господарської діяльності. Так, А.Г. Бобкова й Ю.М. Павлюченко стверджують, що виробничо-господарська діяльність – це діяльність з виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації, здійснення інших видів діяльності, не забороненої законом [3, с. 94]. На переконання В.М. Ермоленка, розглядувана діяльність сільськогосподарських товаровиробників – це сільськогосподарська діяльність, спрямована на виготовлення та реалізацію сільськогосподарської продукції, а також на виконання робіт і надання послуг сільськогосподарського призначення [4, с. 285]. На думку А.М. Статівки, виробничо-господарська діяльність сільськогосподарських підприємств – це врегульовані нормами аграрного та інших галузей права відносини, пов'язані з виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою, зберіганням і реалізацією, а також із вироб-

ництвом інших матеріальних цінностей, що мають вартісне вираження з метою отримання прибутку [5, с. 41].

Із викладеного бачимо, що виробничо-господарська діяльність здійснюється у сфері сільського господарства, її результатом виступає виробництво сільськогосподарської продукції. Оскільки біомаса, що виробляється сільськогосподарськими товаровиробниками, належить до сільськогосподарської продукції, то результатом виробничо-господарської діяльності названих суб'єктів якраз і може виступати виробництво біомаси для подальшого виготовлення з неї біопалива.

Із метою висвітлення особливостей виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників з виробництва біопалива розглянемо особливості суб'єктного складу відповідних суспільних відносин, питання ліцензування, сертифікації, а також обліку виробництва та реалізації біопалива тими товаровиробниками.

Імперативних правових приписів щодо спеціальних вимог до суб'єктного складу відносин з виробництва біопалива законодавство України не містить. Навпаки, ч. 1 ст. 8 Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 р. № 1391-XIV [9] регламентує, що діяльність у сфері виробництва та використання біологічних видів палива може здійснюватися суб'єктами господарювання всіх форм власності відповідно до законодавства України. Звідси можна стверджувати, що виробляти біопаливо можуть будь-які види сільськогосподарських товаровиробників, як фізичні особи-підприємці, так і сільськогосподарські підприємства різних видів. Проте нормативно закріплено окремі організаційно-правові форми сільськогосподарських підприємств, використання яких є доцільним для здійснення такої діяльності. Йдеться про сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Абзацом 7 п. 1 ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР [10] (у редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 20 листопада 2012 р. № 5495-VI [11]) сільськогосподарський обслуговуючий кооператив визначається як сільськогосподарський кооператив, що утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб – виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів. Очевидно, що такі кооперативи якраз і можуть займатися переробкою сільськогосподарської сировини на біопаливо. Тим більше що серед їх видів у п. 2 ст. 5 названого Закону безпосередньо названо й переробні сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, тобто ті, що здійснюють переробку сільськогосподарської сировини, що виробляється членами таких кооперативів.

Як підкреслює Х.А. Григор'єва, з цього визначення випливає, що сільськогосподарські

переробні кооперативи можуть бути виробниками біопалива різних видів, що утворюється внаслідок переробки сільськогосподарської сировини, яка належить членам таких кооперативів. При цьому в діяльності сільськогосподарського переробного кооперативу біоенергетичне виробництво може виступати як основний напрям або побічний (додатковий) [6, с. 221].

На думку А.В. Пастух, перевагами обслуговуючого кооперативу є можливість участі в ньому юридичних осіб, що дає можливість залучити значні фінансові ресурси на розвиток кооперативу, а недоліками варто визнати те, що він створюється лише для надання послуг переважно членам кооперативу та є неприбутковою організацією. Зазначені недоліки, на переконання автора, унеможливають провадження господарської діяльності енергетичними кооперативами, адже їх безпосередня господарська діяльність має передбачати заготівлю сільськогосподарської сировини, виробництво й постачання теплової та електричної енергії. Звідси, підсумовує дослідниця, зазначені види діяльності може здійснювати лише кооператив особливого типу, до складу членів якого мають входити фізичні та юридичні особи. Такий кооператив повинен мати право надавати послуги не лише власним членам, а й іншим особам, а також здійснювати зазначені види діяльності з метою отримання прибутку. Отже, одним з інструментів вирішення проблеми створення енергетичних кооперативів в Україні є створення особливого типу кооперативу [7, с. 119].

Ураховуючи викладене та те, що переробні сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи належать до числа сільськогосподарських товаровиробників, які здійснюють виробництво біомаси для подальшого виготовлення з неї біопалива, вважаємо, що названа організаційно-правова форма кооперативу є найпридатнішою для здійснення розглядуваної виробничо-господарської діяльності. Вона дає змогу охопити у своєму складі на правах членства широке коло сільськогосподарських товаровиробників: сільськогосподарські підприємства, фізичних осіб. Певним стримуючим чинником для їх використання в біоенергетичному виробництві є припис п. 1 ст. 9 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17 липня 1997 р. № 469/97-ВР [10], згідно з яким сільськогосподарський обслуговуючий кооператив надає послуги тільки своїм членам. Вважаємо, що з метою стимулювання використання сільськогосподарськими товаровиробниками організаційно-правової форми розглядуваного кооперативу для виробництва біомаси в наведеному нормативному приписі варто було б закріпити виняток, що таке обмеження не поширюється під час надання послуг не членам кооперативу щодо виробництва біопалива з біомаси.

Оскільки діяльність з виробництва сільськогосподарськими товаровиробниками біопалива виступає, як правило, у вигляді додаткової, допоміжної, то з'ясуємо питання про можливість її здійснення підсобними

виробництвами й промислами сільськогосподарських підприємств, предметом діяльності яких, як стверджують дослідники, може бути переробка сільськогосподарської сировини, плодів, ягід, грибів, виробництво будівельних матеріалів, склотари, меблів, художніх виробів, а також виробництво біопалива, біогазу [2, с. 89].

Використовуючи наукові напрацювання А.М. Земко щодо сутності підсобних виробництв і промислів сільськогосподарських підприємств [12, с. 5], зробимо висновок, що для виробництва окремих видів біопалива сільськогосподарськими підприємствами може застосовуватися виключно форма їх підсобних виробництв. Адаже саме діяльність останніх пов'язана з використанням відходів основного рослинницького чи тваринницького виробництва. І навпаки, у цьому випадку сільськогосподарські товаровиробники не мають права створювати промисли, оскільки останні, виготовляючи продукцію з несільськогосподарської сировини, фактично не можуть займатися виробництвом біомаси для подальшого виготовлення з неї біопалива, адже останні об'єкти належать до сільськогосподарської продукції.

Щодо правового регулювання ліцензування виробництва сільськогосподарськими товаровиробниками біопалива, то ч. 8 ст. 8 Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 р. № 1391-XIV [9] закріплено, що виробництво біоетанолу здійснюється суб'єктами господарювання за наявності відповідної ліцензії. Аналогічне згідно із ч. 1 ст. 2 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19 грудня 1995 р. № 481/95-ВР [13] виробництво біоетанолу може здійснюватися на підприємствах усіх форм власності за наявності у них ліцензій. Таким чином, ліцензуванню підлягає лише виробництво сільськогосподарськими товаровиробниками такого виду рідкого біопалива, як біоетанол, а продукування будь-яких інших видів біопалива провадиться ними без отримання ліцензії.

Загальний порядок ліцензування господарської діяльності визначено Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2 березня 2015 р. № 222-VIII [14], а Перелік органів ліцензування затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 609 [15]. Проте в цьому переліку серед таких суб'єктів відсутній орган, що опікується видачею ліцензій на виробництво біоетанолу будь-яким суб'єктом господарювання, у тому числі й сільськогосподарським товаровиробником. Також до цього часу не затверджено Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва біоетанолу, що фактично унеможливило здійснення такого виду виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників.

Частиною 1 ст. 13 Закону України «Про електроенергетику» від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР [16] встановлено, що діяльність з виробництва електричної енергії здійсню-

ється за умови отримання відповідної ліцензії, яка видається Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Загалом таке виробництво електричної енергії здійснюється згідно з Постановою Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України «Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії» від 8 лютого 1996 р. № 3, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 10 квітня 1996 р. за № 174/1199 [17], п. 2.1. яких встановлено, що ліцензуванню підлягає діяльність суб'єктів підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії, які мають у своїй власності чи користуванні обладнання, що виробляє електричну енергію з використанням альтернативних джерел встановленої потужності не менше ніж 10 МВт, або мають намір продажу такої виробленої електроенергії (незалежно від встановленої потужності обладнання) на оптовому ринку електричної енергії України. Ліцензії на виробництво такої енергії видаються згідно з Постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України «Про затвердження Інструкції про порядок видачі ліцензій Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на здійснення окремих видів господарської діяльності» від 6 жовтня 1999 р. № 1305, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 28 жовтня 1999 р. за № 738/4031 [18]. Наведені нормативно-правові акти щодо ліцензування виробництва електричної енергії поширюються й на сільськогосподарських товаровиробників, адже вони можуть виробляти електроенергію з використанням як твердої біомаси, так і біогазу, що продукуються названими суб'єктами.

Зважаючи на те, що певна частина біопалива, що виготовляється сільськогосподарськими товаровиробниками, призначена для реалізації останніми третім особам як товар, то на відповідні відносини, що складаються при цьому, поширюється припис ч. 2 ст. 6 Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 р. № 1391-XIV [9], яким визначено, що біологічні види палива, призначені для реалізації як товарна продукція, підлягають обов'язковій сертифікації відповідно до законодавства. Порядок її проведення закріплено Декретом Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію та сертифікацію» від 10 травня 1993 р. № 46-93 [19], згідно зі ст. 15 якого обов'язкова сертифікація на відповідність вимогам нормативних документів проводиться органами із сертифікації незалежно від форми власності виключно в державній системі сертифікації. Статтею 16 названого Декрету визначено, що під час проведення сертифікації та в разі позитивного рішення органом із сертифікації заявникові видається сертифікат та право маркувати продукцію спеціальним знаком відповідності.

Однак в Україні сертифікувати зараз усі види біопалива, що виготовляються сільськогосподарськими товаровиробниками, не видається за можливе. Як стверджує

Г.В. Морозов, варто розробити нормативні документи (зокрема, технічні умови (ТУ) з питань виробництва й використання біопалива з наступною підготовкою відповідних державних стандартів. Адже зараз неможливо сертифікувати вироблену продукцію через відсутність Державних стандартів України (ДСТУ) [20, с. 301].

Зазначимо, що Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про прийняття національних стандартів України, пробних національних стандартів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими стандартами, національного класифікатора України, гармонізованого з міжнародним класифікатором, затвердження національних стандартів України, змін до національних стандартів України, скасування національних стандартів України та міждержавних стандартів в Україні» від 27 грудня 2013 р. № 1589 [21] було затверджено низку стандартів щодо біопалива, проте стосуються вони лише твердого біопалива. ДСТУ на рідке й газове біопаливо до цього часу не затверджені, що унеможлиблює їх реалізацію сільськогосподарськими товаровиробниками іншим особам, а це, у свою чергу, негативно впливає на організацію й розвиток їхнього виробництва.

Додамо, що ч. 6 і 7 ст. 8 Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 р. № 1391-XIV [9] встановлено, що (а) суб'єкти господарювання, внаслідок діяльності яких утворюється біомаса, що використовується для виготовлення біопалива та біокомпонентів, зобов'язані вести облік такої біомаси в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; (б) виробники біопалива зобов'язані вести облік виробленого ними біопалива та біокомпонентів у порядку, встановленому законодавством. Однак інших нормативних приписів щодо спеціального порядку обліку біомаси та біопалива, у тому числі й вироблених сільськогосподарськими товаровиробниками, вітчизняне законодавство не містить, як не визначений він і Кабінетом Міністрів України.

Висновки. Здійснений аналіз дає змогу підсумувати, що особливості виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників з виробництва біопалива полягають у: 1) наявності організаційно-правових форм сільськогосподарських підприємств (переробних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів) і форм їх підсобної діяльності (підсобних виробництв), які доцільно використовувати під час виробництва біопалива; 2) потребі отримання сільськогосподарськими товаровиробниками ліцензії на виробництво біоетанолу, електричної енергії з біомаси чи біогазу; 3) необхідності обов'язкової сертифікації біопалива, призначеного для реалізації як товарна продукція; 4) потребі вести сільськогосподарськими товаровиробниками облік вироблених біомаси й біопалива.

До Переліку органів ліцензування, затвердженого Кабінетом Міністрів України, варто включити відповідний орган з видачі ліцензій на виробництво біоетанолу. Потребують

затвердження Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з виробництва біоетанолу, а також Державні стандарти України на рідке й газове біопаливо. Також варто встановити порядок обліку біомаси й біопалива, що виготовляються сільськогосподарськими товаровиробниками.

Перспективою подальших наукових розвідок може бути використання отриманих результатів у наступних наукових дослідженнях, а також висвітлення правового регулювання державної підтримки виробництва біопалива сільськогосподарськими товаровиробниками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аграрне право: [підруч.] / за ред. В.З. Янчука. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 720 с.
2. Статівка А.М. Аграрне право (оглядові лекції, нормативно-правові акти): [навч. посіб.] / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич. – Х.: Юрайт, 2014. – 352 с.
3. Бобкова А.Г. Аграрне право: конспект лекцій в схемах / А.Г. Бобкова, Ю.М. Павлюченко. – Донецьк: ДонНУ, 2013. – 244 с.
4. Аграрне право України: [підруч.] / за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
5. Статівка А.М. Співвідношення понять «господарська діяльність» та «виробничо-господарська діяльність» сільськогосподарських підприємств / А.М. Статівка // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Право» / голова ред. кол. С.М. Ніколаєнко. – К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2014. – Вип. 197. – Ч. 2. – С. 35–43.
6. Григор'єва Х.А. Правове становище сільськогосподарських переробних кооперативів як суб'єктів біоенергетичного виробництва / Х.А. Григор'єва // Актуальні проблеми екологічних, земельних та аграрних правовідносин: теоретико-методологічні й прикладні аспекти: матер. «Круглого столу» (м. Харків, 5 грудня 2014 р.) / за заг. ред. А.П. Гетьмана; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. – Х., 2014. – С. 220–222.
7. Пастух А.В. Правові проблеми створення в Україні енергетичних кооперативів, що здійснюють вирощування та перероблення сільськогосподарської сировини для виробництва біопалива / А.В. Пастух // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Випуск 1. – Том 2. – С. 117–119.
8. Лагишева В.В. Енергоефективність як засіб сталого розвитку сільських територій: правовий аспект / В.В. Лагишева // Правові проблеми розвитку сільських територій України: матер. «Круглого столу», присв. пам'яті В.І. Семчика (м. Київ, 9 грудня 2015 р.). – К.: Вид-во «Прінт сервіс», 2015. – С. 144–147.
9. Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 12. – Ст. 94.
10. Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 39. – Ст. 261.
11. Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 50. – Ст. 698.
12. Земко А.М. Правове забезпечення організації підсобних виробництв і промислів сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природо-ресурсне право» / А.М. Земко; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 20 с.
13. Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 46. – Ст. 345.
14. Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 23. – Ст. 158.
15. Офіційний вісник України. – 2015. – № 68. – Ст. 2232.
16. Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.
17. Про затвердження Умов та Правил здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії: Постанова Національної комісії з питань регулювання електроенергетики України від 8 лютого 1996 р. № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0174-96>.

18. Офіційний вісник України. – 1999. – № 44. – С. 242.

19. Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 27. – Ст. 289.

20. Морозов Г.В. Правовые вопросы производства биотоплива в Украине / Г.В. Морозов // Сучасні проблеми юридичної науки: тези доп. та наук. повідомл. всеукр. наук.-практ. конф. молодих учен. та здоб. – Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2008. – С. 300–303.

21. Про прийняття національних стандартів України, проборних національних стандартів України, гармонізо-

ваних з міжнародними та європейськими стандартами, національного класифікатора України, гармонізованого з міжнародним класифікатором, затвердження національних стандартів України, змін до національних стандартів України, скасування національних стандартів України та міждержавних стандартів в Україні : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 27 грудня 2013 р. № 1589 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.documenty.in.ua/nakaz-minekonomiky-vid-27-12-2013-r-1589/>.

УДК 349.41

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСТІЙНОГО КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ДІЛЯНКАМИ

Платонова Є.О., к. ю. н., доцент
кафедри аграрного, земельного та екологічного права
Національний університет «Одеська юридична академія»

Статтю присвячено аналізу особливостей правового забезпечення постійного користування земельними ділянками, а також формулюванню пропозицій, спрямованих на вдосконалення правового регулювання відповідних правовідносин на сучасному етапі.

Ключові слова: право землекористування, право постійного землекористування, земельні відносини, землі державної власності, землі комунальної власності.

Статья посвящена анализу особенностей правового обеспечения постоянного пользования земельными участками, а также формулировке предложений, направленных на совершенствование правового регулирования соответствующих правоотношений на современном этапе.

Ключевые слова: право землепользования, право постоянного землепользования, земельные отношения, земли государственной собственности, земли коммунальной собственности.

Platonova E.O. FEATURES OF LEGAL MAINTENANCE OF PERMANENT LAND USE

The article analyzes the features of legal maintenance of permanent land use and formulation of proposals aimed at improving the legal regulation of the relations today.

Key words: land use right, right of permanent land use, land relations, land state property, land municipal property.

Постановка проблеми. Здійснення земельної реформи, перехід до ринкових умов господарювання на землі й розширення можливостей використання земельних ресурсів на підставі права власності значно вплинуло на сферу застосування одного з найбільш усталених видів використання земельних ресурсів – права постійного землекористування.

Якщо за радянських часів право постійного землекористування виступало головною формою використання земельних ресурсів, то за нормами чинного земельного законодавства правовідносини постійного землекористування мають значно обмеженіше застосування порівняно з попереднім періодом, що зумовлено функціонуванням правовідносин власності на землю. Проте не можна стверджувати, що за сучасних умов у зв'язку з процесами приватизації земель право постійного землекористування, яке раніше виступало основою земельних відносин, втрачає своє значення для громадян та недержавних і некомунальних юридичних осіб.

Натепер право постійного землекористування зберігає своє існування як визнаний у законі, правомірний спосіб набуття земельних ділянок у володіння та користування й одержання на цій основі корисних властивос-

тей землі. Завдяки зазначеному правовому інституту можливе користування земельними ділянками, що перебувають у державній та комунальній власності. У зв'язку з цим в умовах подальшого реформування земельних відносин виникає нагальна потреба в дослідженні особливостей правового забезпечення права постійного землекористування з урахуванням істотної трансформації цього інституту, що відбулася останнім часом.

Ступінь розробленості проблеми. Правовим питанням дослідження права постійного землекористування як інституту земельного права, виду природокористування, суб'єктивного права як правовідносин присвячували свої наукові праці такі вчені, як В.І. Андрейцев, Г.А. Зорич, І.І. Каракаш, І.О. Костяшкін, П.Ф. Кулинич, А.М. Мірошніченко, В.В. Носік, В.І. Семчик, М.В. Шульга та ін. Однак спеціальних досліджень особливостей і тенденцій правового забезпечення використання земель на праві постійного землекористування в сучасних умовах подальшого розвитку та вдосконалення правовідносин землекористування наразі в юридичній літературі бракує.

Метою статті є встановлення особливостей правового забезпечення постійного користування земельними ділянками з ура-